

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 16

Заснований в 1996 році

Рівне – 2001

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 378

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 16. — Рівне: РДГУ, 2001. — 154 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, психології, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:**Головний редактор** доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН**Мітюров Борис Никифорович** (Рівненський державний гуманітарний університет);доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України **Бех Іван Дмитрович** (Інститут проблем виховання АПН України);доктор педагогічних наук, професор **Будний Богдан Євгенович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);кандидат педагогічних наук, професор **Воробйов Анатолій Миколайович** (заступник головного редактора, Рівненський державний гуманітарний університет);доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України **Дем'ячук Анатолій Степанович** (Рівненський економіко-гуманітарний інститут);доктор педагогічних наук, професор **Коваль Ганна Петрівна** (Рівненський державний гуманітарний університет);доктор педагогічних наук, професор **Лисенко Неля Василівна** (Прикарпатський педагогічний університет ім. В. Стефаника);доктор педагогічних наук, професор **Лісова Світлана Валеріївна** (Рівненський державний гуманітарний університет);доктор педагогічних наук, професор **Павлютенков Євген Михайлович** (Запорізький обласний інститут удосконалення вчителів)доктор психологічних наук, професор **Пасічник Ігор Демидович** (Університет "Острозька Академія");кандидат педагогічних наук, професор **Поніманська Тамара Іллівна** (Рівненський державний гуманітарний університет)доктор психологічних наук, професор **Савчин Мирослав Васильович** (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);доктор психологічних наук, професор, дійсний член МАПН **Сергєєв Олександр Васильович** (Запорізький державний університет)доктор педагогічних наук, професор **Сметанський Микола Іванович** (Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського);доктор педагогічних наук, професор **Терещук Григорій Васильович** (Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН **Тищук Віталій Іванович** (Рівненський державний гуманітарний університет);кандидат педагогічних наук, професор **Янцур Микола Сергійович** (заступник головного редактора, відповідальний секретар, Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 11 від 29.06.2001 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31.
Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 06 — 7.

Рівненський державний гуманітарний університет, 2001

- особистості: матеріали звітної наукової сесії Інституту психології 22-24 лютого 1993 р., 1 т. – К., 1993. – С. 93-100.
3. Максимова Н. Ю., Милютин Е. Л. Курс лекцій по детской патопсихологии: Учебное пособие. – Ростов н/Д.: Феникс, 2000. – 576 с. – (Учебники "Феникса").
 4. Романова Е. С., Гребенников Л. Р. Механизмы психологической защиты. Генезис. Функционирование. Диагностика. – Мытищи, 1996.
 5. Теории личности в западно-европейской и американской психологии. Хрестоматия по психологии личности / Ред. Д. Я. Райгородский – Самара: Издательский Дом "БАХРАХ", 1996. – 480 с.
 6. Фрейд А. Психология "Я" и защитные механизмы. – М.: "Педагогика-Пресс", 1993. – 180 с.
 7. Beck A. T. Cognitive their and emotional disorders. – N.Y., 1976.
 8. Costello C. J. Two scales to measure achievement motivation. – J. Psychol., 1967, 66, p. 231-235.
- Одержано редакцією 12.04.2001.

УДК: 370: 159.922.7 О. М. МАРЧЕНКО

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВУВАННЯ УЧІННЯ СТАРШОКЛАСНИКА ЗА УМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ (10-11 КЛАСИ)

Учбова діяльність сучасного старшокласника розгортається в ситуації постійних змін своєї структур8, пов'язаних, наприклад, із загальною інформатизацією як простору фізичних явищ, так і площини суспільних відносин, зокрема залежності кожного члена суспільства від можливості доступу та використання інформації. Молоді люди емоційно реагують на ті чи інші елементи відносин, що утворюються внаслідок перегрупування змістового, операційного і мотиваційного аспектів учбової діяльності, переживають їх, надають їм статусу бажаних, очікуваних, цінних або відторгають їх, уникають, шукаючи своє власне місце в цій картині світу, співставляючи її з внутрішньою моделлю всесвіту. Так поступово у старшокласника складається унікальна система значень, пріоритетів, очікувань, потреб як внутрішніх регуляторів поведінки та відношення до учіння. На нашу думку, саме психологія учіння як вчинку самотворення, продукування власного майбутнього, повинна набути першочергового статусу при вивченні мотиваційної сфери як процесу активації спонукальних сил поведінки та діяння в ранньому юнацькому віці.

Управління учбовою діяльністю в умовах застосування нових інформаційних технологій навчання передбачає взаємодію діяльностей вчителя і учня, усвідомлення мотивів, які спрямовують навчальну поведінку, спонукають до індивідуалізації своєї особистості, очікування успішності в групі спілкування. Потреби і мотиви, що впливають на формування особистості в цьому віці, визначаються учбовими задачами як основним навчальним впливом, причому розв'язування учбової задачі вважається багатьма сучасними дослідниками не метою діяльності, а лише засобом досягнення цієї мети. Подолання розходження між метою і мотивом учбової діяльності, тобто між виконанням суспільної функції учіння і задоволенням особистісних інтересів, потягів до покращення якості спілкування стає можливим завдяки впровадженню нових інформаційних технологій навчання (НІТН). Термін "технологія навчання" в сучасному розумінні визначає систему засобів, що використовуються в процесі навчання та способів їх використання. Фактично широко вживаний нині термін "нова інформаційна технологія навчання" означає достатньо великий обсяг різних педагогічних технологій, що часом настільки відрізняються, що об'єднувати їх може лише наявність комп'ютера в системі навчальних впливів, яка вважається єдиним засобом управління учбовою діяльністю.

З метою з'ясування положення про можливість НІТН у мінімізації конфлікту між метою і мотивом учбової діяльності розглянемо як формується предметний зміст системи потреб сучасного старшокласника в сфері учіння, адже саме потреби визнаються рушійними силами дійової активності індивіда у взаємодії з навколишнім світом. Відомо, що зміст потреби розвивається завдяки тому, що потреби ніби "пізнають" себе в тих предметах, з допомогою яких вони задовольняються. Виробництво матеріальних і духовних благ визначає зміст тих

потреб, для задоволення яких вони служать. Отже, виробництво нових видів віртуальних матеріальних благ, розвиток інформаційних технологій значною мірою змінює зміст потреб старшокласника.

Коло потреб сучасного старшокласника розширюється завдяки наближенню найкращих досягнень світової культури і науки до кожної пересічної людини, яка є, наприклад, користувачем Internet, і сама можливість такого наближення вважається найбільшим надбанням людства від застосування інформаційних технологій. Окрім цього, застосовуючи в процесі учіння нові інформаційні технології, старшокласник стає здатним не тільки відтворювати певні способи діяння, але і “опредметнює” потребу активного споглядання явищ світу, активної взаємодії з ними, реалізує стан “активації пізнання”. Нові інформаційні технології навчання створюють умови постійного відтворення складних потреб старшокласника – у спілкуванні, в накопиченні досвіду, у внесенні власного бачення та розуміння у відомі ситуації діяння, адже саме відтворення потреб є важливою умовою їхнього формування та розвитку.

Наприклад, новітні мережеві мультимедійні навчальні комплекси (типу HiClass II), будучи абсолютно новими рішеннями для системи освіти, мають змогу в реальному часі передавати інформацію, що являє собою сполучення графіки, відео, аудіо насиченої інформації, об'єднувати вивчення та обговорення, здійснювати інтерактивне спілкування учня і вчителя, яке істотно підвищує ефективність навчання, а, отже, і розпізнання об'єктів, що відповідають потребам молодої людини за змістом і стають збудниками діяльності у формі ідей чи моральних ідеалів. Як відомо, саме ці усвідомлювані образи називають мотивами діяльності.

Оскільки мотиви діяльності постають у свідомості як конкретні чуттєві або розумові образи поряд із асоційованими з цими образами уявленнями, то саме такі надбання інформаційної індустрії як мультимедіа, гіпермедіа, графічний інтерфейс, об'єктне представлення здатні суттєво інтенсифікувати спонукальні сили у мотивуванні учіння в ранньому юнацькому віці. Джерелом такої інтенсифікації може бути підсилення внутрішньої мотивації через активізацію відповідальних, самостійних дій, ініціатив старшокласника шляхом застосування новітніх інформаційних технологій.

Практичним прикладом вищенаведеного теоретичного положення може служити використання програмного засобу PowerPoint на уроках узагальнення та систематизації знань, наприклад, з предметів природничо-математичного циклу в старших класах середньої школи, а також в самостійній, творчого характеру праці старшокласників у вільний час над створенням телекомунікаційних проектів спілкування з однолітками у формі електронного науково-популярного журналу. Презентаційна система PowerPoint, що входить до складу інтегрованої системи Microsoft Office, дозволяє створити досить якісні мультимедійні інтерактивні гіпертекстові проекти як для оптимізації психологічного механізму взаємодії вчителя з учнями під час узагальнюючого повторення та систематизації матеріалу з контролем і корекцією знань і вмінь, так і для надання можливостей самореалізації юнака в навколишньому реальному чи комп'ютерному віртуальному світі. Презентації PowerPoint – єдина сукупність і послідовність статичних і динамічних зображень, які включають:

- високоякісну графіку, що виводиться на екран з використанням анімаційних ефектів;
- рухоме відеозображення, якість якого не поступається відеофільмам, записаним на плівку;
- стереозвук як синтезований, так і записаний з мікрофона або іншого джерела;

Чітка послідовність статичних і динамічних зображень, які можуть включати в себе текст, електронні таблиці, мультимедійні об'єкти істотно збільшує можливості щодо розвитку пізнавальних і творчих здібностей, умінь самостійно поповнювати свої знання.

Можливості НІТН у розвитку творчих здібностей, зокрема, учнів Рівненського економіко-правового ліцею чітко прослідковуються вже на протязі другого семестру навчання. Так, наприклад, творча група учнів економічного профілю навчання самостійно, без будь-якого зовнішнього примусу, у співпраці із адміністрацією, куратором-вихователем та викладачем інформатики успішно реалізувала проект по створенню електронного варіанту щосеместрового науково-популярного юнацького журналу, який являє собою презентаційний продукт з використанням режиму гіпертекстових посилань як способу швидкого переходу від слайду до слайду в результаті натиснення клавіші миші на певному фрагменті тексту чи об'єкті.

Саме під час розробки дітьми цього проекту ми мали унікальну нагоду спостерігати за реальним процесом творення описаної в літературі по теорії мотивації піраміди ієрархії потреб

А. Маслоу. Творячи власноруч свій електронний засіб масової інформації, наші учні, фактично, пройшли всі ступені цієї піраміди від задоволення потреби у психологічній безпеці шляхом причетності до групи, відчуття своєї унікальності і незамінності в творчому процесі; юнаки отримали неабияку нагоду найбільш повного задоволення потреби у визнанні, компетентності, схваленні – адже матеріали журналу поширювалися, читалися і обговорювалися не тільки в стінах ліцею, але і були розміщені як Web-документ для відкритого спілкування в Internet'і. Шлях до вершини піраміди ієрархії потреб знаменувався значним підвищенням спонукальної функції ситуації, спрямованої на найбільш повну самореалізацію юнака в даному навчальному закладі, в зовнішньому світі як реальності, що існує за власною логікою і протистоїть логіці життя старшокласника. Реакція на “інформаційний контекст” ситуації зумовила мобілізацію “ціннісного контексту” ситуації, спонукала молоду людину до акту самовияву індивідуальної сутності “Я”. Таким чином, були створені передумови для поєднання зовнішнього світу, що оточує юнака, та його внутрішнього, “феноменологічного” світу, подолання конфлікту між ними і створення нової реальності взаємодії між цими світами. Ми вважаємо, що проявом такої взаємодії стала допитливість наших вихованців, яка зазнала значного піднесення внаслідок застосування описаних вище інформаційних технологій. На власному досвіді ми переконалися, що допитливість наших учнів спрямовувалася до активного споглядання явищ світу, викладених в основах наук, що вивчаються в ліцеї, активної взаємодії з ними, перебування в стані “активації пізнання”, який поступово ставав для старшокласників звичним та необхідним. Саме цей незаперечний факт значного піднесення допитливості учнів ми розглядаємо як потужну спонукальну силу в мотивуванні учіння.

Модель педагогічної взаємодії вчителя та учня, яка передбачає не лише засвоєння певних знань, умінь та навичок, але й оволодіння своєю діяльністю та виконання початкових функцій управління нею, дозволила вже наприкінці другого і початку третього семестру навчання в ліцеї досягати вищих ступенів мотивування учіння, які характеризуються такою значною спонукальною характеристикою пізнавальних дій як любов до знань, що притаманна багатьом нашим обдарованим учням. Саме обдарованість як сукупне виявлення особистих якостей, вроджених здібностей, особистісного самовираження, наполегливості, навіть одержимості ідеєю віддзеркалюється у любові до знань, що актуалізує прагнення побудувати певне завершене відносно конкретної пізнавальної ситуації уявлення про те чи інше явище, закономірність розгортання процесу. Спроби реалізації цього прагнення відображає участь ліцеїстів в роботі Малої академії наук України, підготовка та успішний захист ними своїх наукових робіт. Участь в роботі МАН відображає процесуальний аспект пізнавальної діяльності дитини і спрямованість на самостійний синтез набутих знань, поєднання їх у загальну систему. Таким чином, любов до знань виявляється більш складною та генералізованою спонукою у мотивуванні учіння, аніж просто допитливість як здатність дитини до активації пізнавального процесу. Творчі роботи учнів-переможців МАН являють собою не що інше, ніж цілісні пізнавальні акти і продукування відносно завершеного індивідуального знання, тобто є реальними виявами любові до знань як потужної спонукальної сили у мотивуванні учіння.

Особливої уваги, на нашу думку, заслуговує вивчення інтересів старшокласників до впровадження інформаційних технологій в практику повсякденного життя, адже, як відомо, саме інтереси є спонукальною силою процесу учіння. З метою вивчення інтересів старшокласників відносно використання інформаційних технологій ми провели опитування учнів 10-11 класів Рівненського економіко-правового ліцею. На запитання “Де ви стикаєтеся з комп'ютером?” відповіді учнів розподілилися таким чином:

	10 клас	11 клас
Маю комп'ютер удома	20,5%	21,5%
Користуюся комп'ютером вдома у товаришів	19,5%	20,0%
Маю доступ до комп'ютера в офісі на роботі батьків	10,5%	11,5%
Використовую комп'ютер під час позакласних занять в ліцеї	9,5%	37,5%
Використовую комп'ютер лише на уроках інформатики	40,0%	9,5%
Всього стикаються з використанням комп'ютера	100%	100%

Аналізуючи наведені дані, бачимо стійке зростання пізнавального інтересу як безпосередньо до змісту предмету, так і такого, що викликаний характером розумової

діяльності, якої потребує самостійна творча робота старшокласника (зростання в 11 класі відсотку використання комп'ютерів при підготовці робіт МАН та інших самостійних творчих робіт). Окрім цього, до 2-3 семестру навчання достатньо сформованим виявляється опосередкований інтерес, викликаний уявленням про майбутню діяльність, а також розвитком спеціальних здібностей, які є специфічними для діяльності в галузі інформаційних технологій. Цей факт викликає значне зниження відсотку лише вимушеного навчальною ситуацією використання комп'ютера (із 40% до 9,5%).

Таким чином із збільшенням можливостей отримання різноманітного сенсорного досвіду, знайомством з кращими досягненнями світової культури, моделюванням наслідків реалізації своїх ідей, стійким зростанням пізнавальних інтересів ми максимально наближаємо до молодої людини в часі і просторі практичний науковий ефект, який і є основою для формування найглибших мотивацій як учіння, так і майбутнього наукового творчого пошуку. В такому пошуку комп'ютер постає як живий елемент моделювання та експериментування, здобуття необхідної інформації, з'ясування проблеми покликання, призначення, власних здібностей, їхньої чіткої порівняльної характеристики.

Якщо в критичні періоди свого розвитку – морального, професійного чи рефлексивного – юнак, як в даний момент, так і в майбутньому, здатний пережити стан життєвої перспективи, що почав формуватися завдяки вмінню визначати стратегію розв'язування навчальних задач, здійснювати перспективне планування учбової діяльності завдяки впровадженню інформаційних технологій, то це і буде найвищим здобутком такого впровадження. Здобувши уміння і навички активної взаємодії з об'єктами свого навчання або дослідження старшокласник, що засвоїв основні ідеї застосування інформаційних технологій, переживає те саме відчуття життя, яке, за твердженням Й. Г. Фіхте, тісно пов'язане з усвідомленням себе як діяльної, самостійної ланки життя. Утвердження в молодій людині активності як “життєвого нерву” особистості, сформоване в ході навчального процесу діяльне ставлення до світу і наповнення почуття життя незаперечним позитивним смислом ми розглядаємо як визначну спонукальну силу у мотивуванні учіння, яка виражається в прагненні розширення простору навчального середовища з допомогою реальної взаємодії з ідеальними об'єктами віртуального світу.

Таким чином, як показують наші дослідження, з метою динамізації процесу учіння старшокласника слід застосовувати наступні прийоми:

1. Використовувати комп'ютер як засіб управління учбовою діяльністю з метою досягнення оптимуму мотивації, який визначає найкращу якість виконання навчальної задачі.
2. Застосовувати нові інформаційні технології навчання з метою реалізації стану «активізації пізнання» на шляху до підсилення внутрішньої мотивації учіння старшокласників.
3. Збільшувати питому вагу самостійної, дослідницького характеру учбової діяльності старшокласників за умови застосування НІТН з метою поглиблення мотивації як системи спонук, що детермінує навчальну поведінку старшокласника (потреби, інтереси, допитливість, любов до знань).

ЛІТЕРАТУРА

1. Основи психології: Підручник /За заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – 3-те вид., стереотип. – К.: Либідь, 1997. – 632 с.
2. Максименко С. Д. Общая психология. – М.: “Рефл-бук”, К.: “Ваклер”. – 1999. – 528 с.
3. Вилюнас В. К. Психологические механизмы мотивации человека. – М., 1990.
4. Основи нових інформаційних технологій навчання: Посібник для вчителів /За ред. Ю. І. Машбиця / Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К.: ІЗМН, 1997. – 264 с.

Одержано редакцією 25.04.2001.

УДК: 370: 159. 922. 763 М. С. ЦУКАНОВА

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИННОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ

ЗМІСТ

Воробйов А. М. До проблеми психічної депривації в дитячому віці у сучасній соціальній ситуації	3
Янциур М. С., Дем'яненко І. О. Стан професійного самовизначення учнів IX та XI класів у сучасних умовах	8
Димченко С. С. Психологічні особливості самостійної роботи в класі диригування	16
Іванюта О. В. Теоретичні аспекти вивчення візуального мислення	19
Главінська О. Д. Вплив самооцінки школяра на ставлення до своєї учбової діяльності	23
Марченко О. М. Особливості мотивування учіння старшокласника за умови впровадження нових інноваційних технологій навчання (10-11 класи)	27
Цуканова М. С. Соціально-психологічна характеристика злочинної поведінки неповнолітніх	31
Філоненко М. М. Формування спостереження і спостережливості у процесі сприймання об'єктів та явищ навколишнього середовища	34
Яцюк Н. О. Емоційна підтримка як важливий компонент виховного процесу	37
Безлюдна В. І. Актуалізація комунікативної потреби у дітей дошкільного віку	41
Горопаха Н. М. Психологічні основи формування у старших дошкільнят інтересу до пізнання природи	49
Поніманська Т. І. Психологічні особливості підготовки студентів до гуманістичного виховання	54
Маліновська Н. В. Психологічні механізми навчання старших дошкільників переказування художніх творів	57
Дичківська І. М. Антропологічний принцип розвитку зарубіжної гуманістичної педагогіки	60
Косарева О. І. Застосування методів ігрової адлеріанської терапії у встановленні контактів з дітьми дошкільного віку	63
Терешко Л. В. Розвиток зв'язного мовлення в загальному контексті навчання і розвитку дітей дошкільного віку	67
Назаревич В. В. Особливості використання методів ігрової терапії у корекційно-виховній роботі закладів інтернатного типу з соціально-дезадаптованими дітьми дошкільного віку	70
Пальчевський С. С. Суггестопедичний метод Г. К. Лозанова	75
Литвиненко С. А. Виховання як соціально-культурний феномен	80
Колупасва Т. Є. Молодіжні проблеми в Україні: шляхи реалізації	85
Машкіна Л. А. Формування психологічної культури майбутнього педагога	90
Станіславська К. Шляхи активізації пізнавально-творчої діяльності студентів мистецьких вузів	93
Кочубей Л. В. Формування навичок діалогічного мовлення на уроках з російської мови	98
Яцейко В. А., Сех І. С. Формування професійного мислення у студентів при виведенні природних понять	101
Титаренко В. П. Декоративно-ужиткове мистецтво як засіб художньо-естетичного виховання учнів у процесі трудового навчання	108
Козяр М. М., Гордійчук І. І., Вовк В. Ф., Лебедюк Є. А. Теоретичні основи побудови системи задач з інженерної графіки	113
Лісневський А. В. Шляхи активізації навчально-виховного процесу у вузі	117
Онищук В. І. Читання нот з аркуша як важливий чинник професійної підготовки виконавців на духових інструментах	121
Петренко О. Б. Гендерні тенденції у практиці виховання	124
Юсупова М. Ф., Сидоренко В. К. Передумови використання комп'ютера в процесі навчання графічним дисциплінам	128
Петренко В. В. Формування політичної культури учнів – одна із необхідних умов громадянськості особистості	135
Середюк Л. А. Особливості самовираження сучасних старшокласників	141
Бричок С. Б. Особливості навчального процесу в церковнопарафіяльних школах Волині кінця XIX – початку XX ст.	144
Відомості про авторів	150

Наукове видання

**Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання
в закладах освіти**

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 16

Заснований в 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Редактор Безлюдна В. І.

Технічний редактор Курченко Н.Б.

Комп'ютерна верстка Бондаря А. М.

Здано до набору 01.06.2001 р. Підписано до друку 29.06.2001 р.

Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.

Ум. друк. арк. 18,81. Обл. вид. арк. 19,36. Замовлення № 128 Тираж 100.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31

Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі

Рівненського державного гуманітарного університету

33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах
освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного
гуманітарного університету. Випуск 16. — Рівне: РДГУ, 2001. — 154 с.

ISBN 966 — 7281 — 06 — 7.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем теорії та історії педагогіки, психології, дидактики, методики навчання, виховання і розвитку дітей та учнівської молоді в закладах освіти.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, учителів, викладачів та студентів педагогічних університетів, інститутів та коледжів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 378ББК 74.20